

Suomalaisen maatiaiskan sailytysohjelma

Tiina Tuovinen ja Juha Kantanen

*Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus, kotieläintuotannon tutkimus, 31600 JOKIOINEN,
Tiina.Tuovinen@mtt.fi, Juha.Kantanen@mtt.fi*

Vuonna 1998 MTT (Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus) käynnisti suomalaisen maatiaiskan sailytysohjelman. Sailytysohjelma on osa kotieläinten geenivarojen diversiteetti-projektia.

Suomalainen maatiaiskana polveutuu vanhoista kanakannoista, joita on pidetty Suomessa luulöytöjen perusteella jo ainakin rautakaudella. Alkuperäisten maahamme tuotujen kanakantojen arvellaan vuosien saatossa osin risteytyneen muiden lähialueilta tuotujen kanakantojen kanssa. Näiden jälkeläisiä ovat nykyiset maatiaiskanat. Maatiaiskanat korvattiin kuitenkin vähitellen paremmin tuottavilla munantuottajahybrideillä.

Maatiaiskana on kuitenkin osoittautunut elinvoimaiseksi ja pitkäikäiseksi sekä vastustus-kykyiseksi joillekin siipikarjan taudeille. Sitä pidetään suhteellisen kylmänkestävänä. Poikasensa hautonut emokana hoitaa ne hyvin, ja saattaa hautoa kahdetkin poikaset vuodessa. Maatiaiskana sopii omatarvetuotantoon, koska ne tulevat toimeen kotovaraisella rehulla ja ovat poikasia myöten omavaraisia.

Suomalaisen maatiaiskan sailytysohjelma

Sailytysohjelman tavoitteena on luoda jatkuvasti täydentyvä ja kasvava maatiaiskanoja pitävien tilojen verkosto. Ohjelmaan osallistui kymmenkunta kantatilaa, jotka ovat säilyttäneet maatiaiskanoja ja joilta saatu kana-aines muodosti pohjan säilyttämistoiminnalle. Näistä kanakannoista jotkut ovat jopa kriittisesti uhanalaisia. Säilyttämisohjelmassa aktiivisesti mukana olevat ovat joko poikastuottajia, siitosmunien tuottajia tai säilyttäjiä, joiden tavoitteena on omistamansa kannan lisääminen. Siitosmunien ja poikasten tuottajat muodostavat verkon lähtösolmut ja säilyttäjät sen kohdesolmut. Kaikki sitoutuvat täyttämään säilytyssovimuksen ehdot, joiden mukaan kanoja kasvatetaan niiden lajityypillisissä olosuhteissa tavallisimmin lattiapehkukanalassa.

Toisena tavoitteena on eri kanakantojen määrittäminen ja vakiinnuttaminen. Kanakantoja, jotka polveutuivat samalta maantieteelliseltä alueelta löydetyistä sukulaisryhmistä, rekisteröitiin kymmenkunta. Näistä ylivoimaisesti yleisin on ollut Savitaipaleen kana, jonka osuus kaikista aikuisista eläimistä oli vuonna 2000 43.4%. Tulevina vuosina on tarkoitus keskittyä muiden harvinaisempien kantojen säilyttämiseen ja lisäämiseen. Kanakantojen sekoittumien pyritään myös estämään sallimalla pääsääntöisesti vain yhden kanakannan pitäminen tilalla.

Mukaan ilmoittautui aluksi 54 tilaa. Seuraavana vuonna ohjelmassa oli mukana 82 tilaa, mutta vain 64:llä heistä oli kanoja. Vuosina 1999-2000 ilmoittautui ohjelmaan 18 uutta säilyttäjiä, ja vuonna 2000 ohjelmassa oli aktiivisesti mukana 85 tilaa, joista 6 oli siitosmunantuottajia, 8 poikastuottajia ja 73 säilyttäjiä. Kanojen ja kukkojen määrä on kasvanut lähes kaksinkertaiseksi, vuoden 1998 1213:sta vuoden 2000 2173:en eläimeen. Ohjelmaan osallistuvat ovat sitoutuneet säilyttämään kanakantaansa ainakin neljä vuotta.

Maatiaiskanarekisteri

MTT ylläpitää maatiaiskanarekisteriä, johon säilyttäjien yhteystietojen lisäksi kootaan vuosittain tiedot kanamäärien kehityksestä, muna- ja poikastuotannosta ja ruokinnasta sekä kanojen elinoloista. Maatiaiskanarekisteri on relaatiotietokanta, jossa voidaan poimia ja yhdistellä tietoja erityyppisistä lähtötiedoista reaaliaikaisten kyselytekniikoiden avulla.